

**ПРОФ. ТОДОР АПОСТОЛОВ БОЯДЖИЕВ – НАРОДЕН
БУДИТЕЛ И СЪЗДАТЕЛ НА ШУМЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ**

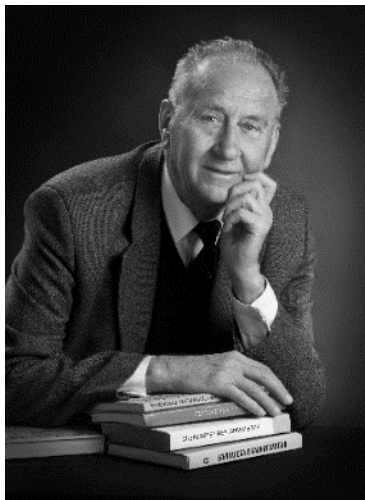
ДИМИТЪР ПОПОВ

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“
d.popov@shu.bg

**PROF. TODOR APOSTOLOV BOYADZHIEV – A CONTEMPORARY
ENLIGHTENER AND FOUNDER OF THE UNIVERSITY OF SHUMEN**

DIMITAR POPOV

KONSTANTIN PRES LAVSKY UNIVERSITY OF SHUMEN
d.popov@shu.bg

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев е роден на 11.11.1931 г. в Ивайловград в семейството на бежанци от Беломорска Тракия. Основно и средно образование (1949) завършва в родния си град. След като завършва българска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1955), тракийските му корени го връщат отново в родния му град като учител по български език и литература (1955–1958), а тракийските говори стават не-

гов траен научен обект за изследване. От 1959 г. той е хоноруван, а от 1960 г. редовен асистент в Катедрата по български език на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Към университетската кариера го насочват неговите преподаватели, сред които са проф. Кирил Мирчев, проф. Стойко Стойков и проф. Любомир Андрейчин – емблематични фигури в българското езикознание. През 1967/1968 г. специализира в Прага, а през 1973 г. защитава докторска дисертация на тема *Говорът на с. Съчанли, Гюмюрджинско* под научното ръководство на проф. Стойко Стойков. Това отдалечено във времето изследване и до ден днешен не е загубило уникалното си значение в българската диалектология. Още през 1972 г. то излиза и като отделен том в авторитетната поредица *Трудове по българска диалектология*. През 1975 г. Т. Бояджиев се хабилитира като доцент по българска диалектология и по съвременен български език с монографията *Говорът на тракийските преселници в с. Орешник, Елховско*, а през 1984 г. става професор като автор на труда *Българските говори в Западна (Беломорска) и Източна (Одринска) Тракия*. От 1989 г. Т. Бояджиев е член-кореспондент на Българската академия на науките.

Гаранция за научния му успех е, че той работи активно в научния климат на т.нар. четвърто поколение български езиковеди, към което се отнасят Христо Първев, Петър Пашов, Венче Попова, Максим Младенов, Христо Холиолев, Стефан Брезински, Стефана Димитрова, Йордан Пенчев, Димитър Тилков, Анастасия Мишева, Василка Радева, Ангелина Минчева, Веса Кювлиева, както и неговата съратница и спътница в живота – Боряна Велчева. Дългогодишното му международно сътрудничество с Ърнест Скатън, Ронел Александър, Григорий Венедиктов, Татяна Рождественска, Ян Сабол, Юлиуш Цимерман, Ирена Савицка, Дамир Хорга, Татяна Попова, Йежи Русек, Карел Гутшмит, Петер Хил и др. допринася за подготовката на ценни издания в областта на съпоставителното езикознание, както като самостоятелни приноси, така и в съавторство. Неговата професионална компетентност, високата му ерудиция и изключителната му работоспособност са сериозен атестат за утвърждаването му като един от най-изявените и най-опитните съвременни български езиковеди. Той притежава усета да открива млади таланти. Създава школа в областта на фонетиката и диалектологията. Много учени от следващите поколения го сочат за свой учител. Неговите ученици и колеги (сред които са Ирина Седакова, Александър Александров, Владимир Жобов, Георги Колев, Димитър Попов, Красимира Колева, Йовка Тишева и др.) изпитват дълбок респект към пословичната му трудоспособност, към познанията и уменията му, доказани многократно и убедително в неговата разностранна изследователска дейност.

Чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев е утвърден и предпочитан автор на университетски учебници, сборници и помагала, на учебници по български език за българското училище. През 1973 г. в съавторство с А. Ангелов и М. Виденов той написва книгата *Диалектни особености на българския език и*

използването им при криминалистическо изследване на текст, която може да бъде оценена от дистанцията на времето като един от най-ранните български езиковедски приноси в сферата на приложната лингвистика. Плод на съавторство е и появата на непреходно значимите трудове като *Българска фонетика* (претърпяла пет издания от 1977 до 2013 г.), Т. I. *Фонетика на академичната Граматика на българския книжовен език* (1982), *Българска лексикология* (претърпяла пет издания от 1986 до 2018 г.), *Българско-полска съпоставителна граматика*. Т. I. *Фонетика и фонология* (1988), *Съвременен български език* [Енциклопедия] (1998), *Идеографски диалектен речник на българския език*. Т. 1: А – Д (2012) и Т. 2: Е – М (2021). Избрани трудове на Т. Бояджиев са публикувани в сборника *Книжовен език и диалекти* (2012). Под печат е *Български диалектен атлас. Българските говори в Западна и Източна Тракия*. Голямата продуктивност на Тодор Бояджиев като автор на над 200 публикации и като редактор и съставител на множество научни издания респектира с мащабите на творческото му мислене, с оригиналността на идеите, с приложимостта на резултатите и с пиетета към българското слово.

Паралелно с творческите си изяви на продуктивен автор Т. Бояджиев демонстрира и удивителна способност за съчетаване на изследователската си дейност с умението да работи в екип и да заема ръководни позиции в академичната сфера. През периода 1975–1979 г. той е зам.-декан на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а от 1983 г. до 1986 г. е първоначално зам.-ректор и ръководител на Катедрата по български език във Висшия педагогически институт – Шумен (сега Шуменски университет), а по-късно и негов ректор. От 1986 г. до 1989 г. Т. Бояджиев е декан на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а през периода 1989–1991 г. е директор на Института за български език при Българската академия на науките. От 1982 г. е ръководител на Лабораторията по експериментална фонетика и на Лабораторията по българска диалектология с архив в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1995 г. Т. Бояджиев е избран и за ръководител на Катедрата по български език при Факултета по славянски филологии на Софийския университет. Той е практически организатор на Десетия международен конгрес на славистите в София през 1988 г., както и на множество други международни научни прояви. Член е на международната редколегия на сп. *Български език*, както и главен редактор на сп. *Български език и литература*. Бил е лектор по български език (1973–1975) и гост-професор (1977, 1988) в Московския университет. Проф. Т. Бояджиев е бил председател на Българския национален комитет на славистите, представител на България в Международната комисия по фонетика и фонология на славянските езици към Международния комитет на славистите, както и зам.-председател на Международния комитет на славистите.

Значителна част от творческия път на чл.-кор. проф. Тодор Бояджиев като университетски преподавател е свързана с дейността му на будител и

създател на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Поканен от тогавашния зам.-ректор по учебната част и пръв ръководител на Катедрата по български език проф. Петър Пашов, Тодор Бояджиев е назначен от зимния семестър на учебната 1977–1978 г. като преподавател по съвместителство. Чете лекции по българска диалектология, фонетика и лексикология и води и различни спецкурсове, посветени на тенденциите и еволюцията в българския език. От 1993 г. преподава в Бургаския свободен университет и в Университета „Проф. д-р Асен Златаров“. От 1995 г. се включва активно и в обучението на студенти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Чел е лекции по българска диалектология в Хамбургския университет (1980), както и във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

Майстор на университетската лекция, притежаващ изключителни умения за работа със студентите, проф. Тодор Бояджиев става един от най-уважаваните и обичани преподаватели. Той не само умее по интересен начин да представи езиковата материя в лекциите си, но и да работи със студентите в кръжоците по диалектология и по съвременен български език, да организира диалектоложки експедиции, да помага на изявените студенти в подготовката и участието им в научни конференции и олимпиади, да ги увлича в изследването на българския език.

От 17.XI.1977 до 19.XI.1986 г. проф. Тодор Бояджиев е и ръководител (втори поред) на Катедрата по български език в Шуменския университет. С умението си да работи с млади хора той привлича редица способни асистенти. Времето, през което е ръководител на Катедрата по български език, е белязано с успешната защита на редица докторски дисертации и първите хабилитации на местни преподаватели. Много от тях след това са изпращани на специализации или на лекторати в чуждестранни университети, което е сериозна школа. През този период Катедрата е била организатор и съорганизатор на редица запомнящи се научни прояви, които са я легитимирали пред националната и международната научна общност. Заслугата за успешното развитие на Катедрата по български език е главно на нейния ръководител, а младият ѝ тогава състав има рядката възможност да се учи от един талантлив преподавател, авторитетен учен и способен администратор. Почти без прекъсване до края на съзнателния си живот проф. Т. Бояджиев чете лекции в Шуменския университет, консултира научни трудове, пише рецензии за защита на докторски и хабилитационни работи. Неговото дело е достоен пример за един пълноценно извървян творчески път в 50-годишната история на Шуменския университет. Това дело е документирано по подобаващ начин във филма на Телевизия Шумен *От първо лице* (2021), посветен на неговия 90-годишен юбилей. През същата година по повод на неговата кръгла годишнина и като знак на признателност и благодарност към делото на любимия учител по идея на проф. д-р Димитър Попов и с участието на

колеги от Катедрата по български език на Шуменския университет беше подготвен юбилейният сборник *Отговорността пред езика. Книга 7*.

Проф. Тодор Бояджиев е един от най-заслужилите строители и радатели на българския език. Той е носител на държавни ордени и отличия: *Орден „Народна Република България“ – II степен*, *Орден „Кирил и Методий“ – II степен*, *Почетен знак на Софийския университет със синя лента* – 2001 г. През същата година по случай 70-годишнината му по предложение на благодарната научна общност е удостоен със званията *Почетен доктор на Шуменския университет* и *Почетен гражданин на Шумен*, а през 2012 г. е избран и за *Почетен доктор на Пловдивския университет*. През 2002 г. и през 2012 г. чл.-кор. проф. д-р Т. Бояджиев получава *Грамота и Почетен знак на Института за български език при БАН – значка (златна)* за значителни заслуги към развитието на българската езиковедска наука и на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, а през 2016 г. юбилеят е награден с *Почетен знак на БАН „Марин Дринов“ със синя лента* за значителни заслуги към Българската академия на науките и за принос към българското езикознание и във връзка с неговата 85-годишнина. До своята кончина през 2022 г. той остана предан на науката, борейки се за каузата на българското образование.

Поклон пред паметта на нашия учител и народен будител!

✉ Проф. д-р Димитър Попов

Ръководител на Катедрата по български език
на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“
ул. „Университетска“ № 115А, 9700 Шумен, България

✉ Prof. Dimitar Popov, PhD

Head of the Department of Bulgarian Language
of Konstantin Preslavski University of Shumen
115A Universitetska St., Shumen 9700, Bulgaria